

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

**Збірник наукових праць
Рівненського державного гуманітарного університету**

**Випуск 31
Книга 2**

Рівне – 2019

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії : Зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Вип. 31. Кн. 2. Рівне: РДГУ, 2019. 187 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Постоловський Руслан – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук (м. Рівне)

Заступник головного редактора:

Шелюк Людмила – кандидат історичних наук, професор (м. Рівне)

Відповідальний редактор:

Шеретюк Валерій – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Редакційна рада:

Давидюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Жарна Криштоф – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Киридон Алла – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Троян Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Київ)

Фісанов Володимир – доктор історичних наук, професор (м. Чернівці)

Шугаєва Людмила – доктор філософських наук, професор (м. Рівне)

Члени редколегії:

Галуха Любова – кандидат історичних наук, доцент (м. Рівне)

Жилюк Сергій – доктор історичних наук, професор (м. Остріг)

Майзнер Роберт – доктор хабілітований в галузі історії, професор (м. Ченстохова, Республіка Польща)

Соммер Ханна – доктор гуманітарних наук в галузі соціології, професор (м. Жешув, Республіка Польща)

Степанков Валерій – доктор історичних наук, професор (м. Кам'янець-Подільський)

Стоколос Надія – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Чухліб Тарас – доктор історичних наук, провідний науковий співробітник (м. Київ)

Швецова-Водка Галина – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Шеретюк Руслана – доктор історичних наук, професор (м. Рівне)

Друкується за рішенням Вченої Ради Рівненського державного гуманітарного університету, протокол № 10 від 28 листопада 2019 р.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №15857-4329Р**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України «Про державну реєстрацію періодичних видань» часопис «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» визнано фаховим виданням у галузі історичних наук (наказ № 820 від 11.07.2016 р.)

ISSN 2519-1942

Адреса редакції: 33027, м. Рівне, вул. Пластова, 31,
Факультет історії, політології та міжнародних відносин РДГУ,
isf_rdg@ukr.net
<http://fipmv.rv.ua/>

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

УДК 061.213(477)«1918/1939»

ПЛАСТОВИЙ МАРТИРОЛОГ РОДИНИ ТИЖУКІВ (МІЖВОЄННІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Юлія Візитів

Рівненський державний гуманітарний університет

Україна, 33000, м. Рівне, вул. Пластова

e-mail: vizitivj@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2826-2067>

Невдовзі волинські пластуни будуть відзначати столітній ювілей заснування Пласту на Волині. Згадана молодіжна організація, розвинувши європейські скаутські традиції, була покликана дбати за моральне, фізичне, патріотичне виховання української молоді. Наразі в українській та зарубіжній історіографії відсутнє комплексне енциклопедичне видання життєписів волинських пластунів. Відповідно дана наукова стаття має на меті продовжувати заповнювати білі плями в пластовій біографістиці Волині. У своєму дослідженні автор, на основі архівних матеріалів, реконструює сторінки життя у міжвоєнні роки активісток пластового руху, представниць родини Тижуків – Лідії та Ольги.

Ключові слова: Пласт, біографія, Тижук, Українська військова організація, Організація українських націоналістів.

Julia Visitiv. PLAST'S MARTYROLOGY OF THE TIZHUK FAMILY (INTERMEDIATE YEARS OF THE XX CENTURY)

The support of any nation is youth. After all, it is the young generation that is capable of transforming, continuously modernizing, developing, improving, making intuitive lightning decisions, seeing from a new perspective. Shared interests are pushing a new generation to look for associations and organizations whose vectors of movement, as a rule, will be retained by their members for life. In Ukraine, Plast is such a landmark.

All modern basic principles of Plast were developed and started to be implemented a hundred years ago in Galicia. They spread to Volyn in the late 1920s. First and foremost, the mover is an ambitious mobile youth interested in the election of Ukrainian statehood and the education of a progressive conscious Ukrainian citizen.

Plast, knowing his future potential, often joined entire families, such as the families of Gorokhovich, Pelekh, Kazimirsky, Semenyuk, Gontar and others. The author has already written about individual families in his research.

Numerous ramifications of the Tyzhuk family deserve close attention in the history of the Volyn Plast. She gave the mentioned youth paramilitary organization Plast, the Union of Ukrainians, the Enlightenment, the Ukrainian Socialist-Radical Party, the Ukrainian Military Organization, the Organization of Ukrainian Nationalists such as Ivan, Pylyp, Arsen, Vasyl, Petro, Fedir, Lydia, Alexander, Georgy, Ljubov, Pavel, Nadja Tyzhuk.

The interwar period was a progressive environment in which women's role in society was objectively evaluated. And this worldview is reflected in the layered organizational professional terminology. The girls acted as full members of the formation movement, mastered formation science on an equal footing with the boys, occupied top management positions, and during the illegal activities of the organization, cooperation with UMO and OUN performed dangerous tasks on an equal basis with men. Among the leaders of the formation environment were the girls Tizhuk (Tizhukovna) - Lydia and Olga.

In the Ukrainian and foreign historiography, the problem of writing biographies of Volyn-Plastuns remains virtually unsolved. As most documents dated to the interwar years of the twentieth century have been lost, destroyed or still classified. The search for biographical materials of the postwar years, the middle and the second half of the twentieth century becomes even more complicated.

Based on the above, it is time to fill this empty lacuna. After all, every member of this large family devoted his life to promoting Ukrainian customs and traditions, and combating the domination of the dominant regime.

Key words: *Plast, Tizhuk, Ukrainian Military Organization, Organization of Ukrainian Nationalists.*

Опорою будь-якої нації є молодь. Адже саме молоде покоління здатне трансформуватися, безперервно модернізуватися, розвиватися, вдосконалюватися, приймати інтуїтивні блискавичні рішення, бачити під новим кутом зору. Спільні інтереси штовхають нове покоління шукати об'єднання та організації, вектори руху яких, як правило, їхні члени збережуть на усе життя. На теренах України таким орієнтиром є Пласт.

Ось уже тридцять років, відроджена в Україні Національна скаутська організація – Пласт, є активним учасником розвою нашої держави. У лавах українського скаутингу ми бачимо політиків, воїнів-добровольців, волонтерів, істориків, медиків і навіть альпіністів-підкорювачів Евересту та космонавтів. Це люди глибоко віддані усьому українському. Це покоління з непохитною патріотичною громадянською позицією, націлене на позитив.

На XV Крайовому Пластовому З'їзді України, який проходив 24–25 листопада 2018 року в місті Буча на Київщині, пластові делегати обговорили та затвердили стратегію розвитку на наступні двадцять років. Відповідно було сформульовано «Стратегічну Місію до 2030 року» – «створити успішну Україну через спроможних пластунів». Дана сентенція вміщує наступне: «Успішна Україна – це досягнення і збереження безпеки та перехід у сталий розвиток. Спроможні пластуни: свідомі, відповідальні і повновартісні громадяни, в природі яких зафіксована синергія результативності, життєрадісності та служіння: результативність – досягнення цілей; життєрадісність – чар пластування; служіння – суспільна користь» [21, с. 6].

Цікаво, що з нагоди тридцятиліття відновлення Пласту в Україні, для проведення Ювілейної Пластової Зустрічі, було обрано Рівненщину. А сам зліт, тобто Джемборі 2019 р., називався «Рівно 30. Рівне». Майже 1400 пластунів і пластунок, які представляли шість країн світу, з'їхалися в с. Хотин поблизу Рівного. Це уже третє Джемборі, яке відбувалося на теренах України.

Організацією заходу займалася Рівненська округа Пласту. З 20 по 23 серпня 2019 року пластуни мали змогу проявити себе в понад тридцяти локаціях, серед яких: летунська, спортивна, водна, правова, військова ділянки, ділянка «Червоний Хрест», ділянка ДСНС, екологічна ділянка, туристична переправа, ділянка патрульної поліції, радіоточка, стрільби, настільні ігри, мистецька ділянка тощо [4, с. 8–11]. Варто зазначити, що до роботи правової ділянки долучився тодішній здобувач освітнього ступеня магістр Факультету історії, політології та міжнародних відносин Рівненського державного гуманітарного університету Олександр Биков, який представляв Рівненський міський центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Усі сучасні базові принципи Пласту були розроблені й почали втілюватися сто років тому на Галичині. На Волинь вони поширилися наприкінці 20-х років ХХ століття. Рушієм, передусім, стала амбітна мобільна молодь, зацікавлена у виборенні української державності та вихованні прогресивного свідомого громадянина українця.

До лав Пласту, розуміючи його майбутній потенціал, нерідко вступали цілими сім'ями, як то родини Гороховичів, Пелехів, Казимірських, Семенюків, Гонтарів та інші. Про окремі родини автор уже писав у своїх наукових дослідженнях [1, с. 41; 3, с. 279–282].

На пильну увагу в історії Волинського Пласту заслуговує чисельна розгалужена сім'я Тижуків. Вона дала згаданій молодіжній парамілітарній організації Пласт, Союзу українок, Просвіті, Українській соціалістично-радикальній партії, Українській військовій організації, Організації українських націоналістів таких діячів як Іван, Пилип, Арсен, Василь, Петро, Федір, Лідія, Ольга, Надія, Олександр, Григорій, Любов, Павло Тижукі.

Виходячи з вищесказаного, на часі постала необхідність заповнити цю порожню лауну. Адже кожен представник цієї чисельної родини присвятив своє життя популяризації українських звичаїв і традицій, боротьбі з засиллям пануючого режиму. Нерідко, вони були змушені вдаватися і до радикальних методів боротьби.

В українській та зарубіжній історіографії проблема написання біографій волиняків-пластунів залишається фактично не розв'язаною. Оскільки більшість документів датованих міжвоєнними роками ХХ століття було втрачено, знищено або все ще залишаються засекреченими. Ще складнішими стають пошуки біографічних матеріалів повоєнних років, середини та другої половини ХХ століття.

Дещо протилежною є ситуація з укомплектуванням подібних біографій волиняків, що з різних причин виїхали за кордон і там продовжували свою пластову діяльність. Будучи позбавленими тиску влади, яка встановилася на українських етнічних землях, пластуни-емігранти мали змогу зберегти і розвинути ідеї організації на нових теренах, укомплектовувати сімейні фотоальбоми, зберігати листи, занотовувати спогади тощо. Тобто, зберегти усі ті матеріали, які становлять інтерес для сучасного дослідника.

Працюючи з мемуарною спадщиною, слід бути особливо уважним. Нерідко мемуари, написані через кільканадцять років, містять хронологічні неточності, невірно написані прізвища, що є природнім результатом плину часу. Наприклад,

волиняк Федір Тижук у своїх спогадах, надрукованих у «Літописі Волині» в 1982 році у Вінніпезі, подає Референта Волині Володимира Остаповича як Остапчука, дещо пізніше пан Тижук зазначає: «...деяких прізвищ не пригадую» [22, с. 53].

Ще одним варіантом є перефразовування чи копіювання чужих спогадів. З подібною ситуацією ми стикаємося, аналізуючи мемуари, редаговані Л.Токаруком і укомплектовані у збірку «Луцька українська гімназія. Спогади», де частина спогадів колишньої гімназистки Ірини Левчанівської є компіляцією інформації вищезгаданого Ф.Тижук [20, с. 24–25].

Наше наукове дослідження повністю побудоване на матеріалах 20-30-х років ХХ століття, які зберігаються у фондах Центрального державного історичного архіву у Львові, Державного архіву Рівненської області, Державного архіву Волинської області. Основна маса архівних джерел до наукового обігу вводиться вперше. Здебільшого це інформація органів влади різних рівнів, поліцейських установ, баонів Корпусу охорони прикордоння, доноси конфідентів, свідчення допитаних та матеріали Українського Пластового уладу, Верховної пластової команди, окружних пластових команд, листування тощо.

У сучасному світі усі засоби інформації говорять про гендерну роль, гендерні студії, стратегії, гендерну політику, гендерний мейнстримінг, маскуліність і фемініність; регулярно проводяться наукові конференції, присвячені відстоюванню прав жінок у різних частинах світу тощо. Україна у згаданій сфері належить до передових країн світу. Її законодавча база за всіма аспектами гендерного розвитку не поступається кращим міжнародним зразкам. У той же час, лише 22 травня 2019 року уряд затвердив нову редакцію «Українського правопису», який закріпив використання фемінітивів.

Тут варто нагадати, що Пласт міжвоєнних років був прогресивним середовищем, в якому об'єктивно оцінювали роль жінки в суспільстві. І це світосприйняття відобразилося у пластовій організаційній фаховій термінології: новак – новачка, пластун – пластунка, сеніор – сеніорка і т.д.

Дівчата виступали повноправними членкинями пластового руху, опановували пластову науку спільно з хлопцями, обіймали керівні пластові посади. В часи нелегальної діяльності організації, співпраці з УВО та ОУН вони виконували небезпечні завдання нарівні з чоловіками. Серед таких провідниць пластового середовища були дівчата Тижук (Тижуківни) – Лідія та Ольга.

Лідія Тижук народилася 10 листопада 1912 року в православній українській родині Емануїла та Євдокії у с. Застав'я Межирицької гміни Рівненського повіту. Згодом родина переїхала до міста Корця.

Досягнувши шкільного віку, дівчина вступила до Рівненської української гімназії. У 1926 році приєдналася до новозаснованого пластового куреня імені Івана Мазепи. Ініціаторами закладання мішаного чоловічо-жіночого куреню стали учні цієї ж гімназії брати Федір та Олександр Тижукі. Невдовзі Український пластовий улад у Львові присвоїв куреню порядкове число 69. Разом із Лідією Тижук пластовували Антоніна Горохович, Катерина Оболонська, Ольга Зброжек, Ганна Ковбаса, Неоніла Цвей, Маруся Кінець та інші.

Лідія, будучи учасницею пластового руху, приймала активну участь у всіх багатогранних проявах пластового життя, пластових атракціях. У часи заборони організації, не полишила пластового життя і спільно з пластовими друзями і

подругами перейшла на конспіративні методи діяльності. Л.Тижук обіймала посаду секретаря пластового куреня ім. І.Мазепи.

Ймовірно уже з кінця 1928 року, коли референтом культурно-освітньої праці Рівненської Просвіти, головою Рівненської окружної пластової Команди, скаутмайстром Степаном Семенюком було сформовано з гімназистів, членів нелегального пластового куреня, перший осередок Української військової організації, Лідія Тижук долучилася до розповсюдження націоналістичної преси, спершу серед однолітків, а потім – і містян. Вона поширювала друкований орган УВО «Сурма», видання ОУН – часопис «Розбудова нації», «Юнацтво», «Юнак», брошури «Як боротися за виховання української молоді», «Літопис Червоної Калини», «До боротьби за душу української дитини», листівки і бюлетені ОУН і т.д.

Починаючи з січня 1929 року, Лідія Тижук учениця сьомого класу стає постійним об'єктом стеження державної поліції та староства. Цікаво, що у Рівному Лідія Тижук разом з іншими дівчатами знімали кімнату, яку здавав квартиранткам тесть знаного своєю нетерпимістю до всього українського співробітника державної поліції Петра Грушецького. Прізвище пластунки регулярно фігурує в інформаціях Слідчого відділу Воєводської коменди державної поліції, Рівненського повітового староства, баонів Корпусу охорони прикордоння. Заголовки звітів однотипні – «УВО», «Українська військова організація Пласт», «Розповсюдження «Сурми»» тощо. Крім того, аспірант слідчого відділу повітової поліції та повітовий староста постійно тиснули на директора Рівненської української гімназії Теодора Пекарського, вимагаючи від нього збір та надання інформації про коло інтересів гімназистки, укладання морально-психологічної характеристики, підготовку заключення про її політичну неблагонадійність.

Приблизно в цей час співробітники Рівненського постерунку державної поліції формують досье на Лідію Тижук. За тодішніми вимогами було укладено словесний портрет дівчини. Так, із рисопису дізнаємося, що Лідія – «середнього зросту, струнка, очі голубі, блондинка, обличчя овальної форми, брови світлі, уста середні, ніс пропорційний, хода проста, без особливих прикмет, вільно говорить українською та польською мовами» [2, с. 117–118, 147; 5, арк. 16; 9, арк. 185; 10, арк. 32, 47, 107, 110, 131; 11, арк. 1; 12, арк. 148; 14, арк. 2; 16, арк. 22; 17, арк. 35; 18, арк. 1–3, 28; 22, с. 51–54; 23, арк. 76].

Націоналістична література надходила різними маршрутами з різних джерел. Саме Лідія Тижук отримувала її для молоді Рівненської української гімназії та членів рівненської округи УВО. Партії друкованих видань нерідко сягали кількох десятків примірників. З Тижуківною, так подавалися жіночі прізвища за тодішнім польським правописом, працювали різні кур'єри. Спершу це був брат Лідії Григорій Тижук, якого після виїзду в Канаду змінив Олександр Тижук, останній невдовзі виїхав до Франції. Вони доставляли «Сурму» своїм відрізком маршруту Межиріччя-Рівне [25, s. 107]. На сторінках «Монографії ОУН на Волині», укладеної громадсько-політичним відділом при Волинському воєводському управлінні в травні 1935 року читаємо «21.04.1929 р. радник рівненської гміни Юра Василь отримав на пошті пакет з тридцяти дев'ятьма екземплярами «Сурми» №.2-3/17/18. Посилка призначалася для Тижук Лідії, остання мала її отримати за посередництвом Ковбасівни...» [25, s. 131].

Кур'єри вдавалися до різних хитрощів, переправляючи заборонену літературу. Так, черговий пакунок надійшов на адресу рівненської книгарні «Наша культура» на ім'я директора Якова Крищука. П'ятдесят примірників четвертого номеру «Сурми» 1929 року видання були запаковані у фірмову обгортку з-під порошоків док. Оеткера (Dr. Oetker) [25, s. 131]. Ця німецька фірма уже понад як тридцять років займалася виготовленням інгредієнтів для кондитерських виробів і в 20-ті роки ХХ століття почала успішно завойовувати польський ринок [24].

Серед різноманітних форм боротьби з українським визвольним рухом органи польської влади на місцях неабияку роль відводили використанню конфідентів. Так, в одній з інструкцій Міністерства внутрішніх справ Речіпосполитої зазначалося, що кожен постерунок поліції повинен мати не менше ніж два конфіденти [2, с. 137].

Для підтвердження достовірності інформації про поширення Л.Тижук «Сурми», постерунковий Петро Грушецький завербував конфідента на псевдо «Козачук». Останній, налагодивши відносини з запідозреною, отримав від неї особисто примірник «Сурми». Агент «Козачук» передав націоналістичне видання керівникові слідчого відділу Державної поліції для ознайомлення, після чого журнал було повернуто Лідії Тижук [9, арк. 185].

Один з примірників Лідія обов'язково передавала повітовому коменданту УВО Степану Семенюку. Саме він доносив зміст журналу до членів нелегального Пласту і УВО. З огляду на часті обшуки, С.Семенюк заборонену літературу вдома не зберігав [10, арк. 32]. В обов'язки скаутмайстра Семенюка входила організація осередків УВО в середовищі українських скаутів, Союзу українок, Української соціалістично-радикальної партії. Для конспіративних зустрічей з місцевими і приїжджими членами використовували домівку Союзу українок по вулиці Вартовій 6 або квартиру С.Семенюка, де розташовувався штаб УСРП по вулиці Галлера 29 [9, арк. 185].

Лідія Тижук, як довірена особа повітового коменданта УВО, зустрічалася та вела діловодну переписку з Волинським кур'єром Крайової ексекютиви УВО у Львові Юрієм Дудко, з яким її познайомив С.Семенюк під час відвідин Дудком Рівного [9, арк. 185].

Співробітники Корпусу охорони прикордоння запідозрили Лідію в тому, що вона начебто відала сектором листування при УВО. Проте детальне розслідування розвіяло підозру. Агенти з'ясували, що за листування в середовищі Української військової організації відповідав Василь Горохович [10, арк. 107].

На початку травня 1930 року, з дозволу прокурора Рівненського окружного суду органи поліції організували першу ліквідацію осередків УВО. Так, 7 травня 1930 року було проведено обшуки у запідозрених в членстві рівненчан: Степана Семенюка (псевдо: Семенов, Муляр), Надії Стефанської-Романчук, Анни Язвінської, Лідії Тижук, Василя Юри. Один примірник забороненої «Сурми» були виявлені лише у В.Юри. Жодного з членів рівненського осередку ув'язнено не було, на відміну від активістів Майкова, Чудниці, Межиріч, Застав'я, Дивня, Городища і т.д. [25, s. 119].

По завершенні навчання в Рівненській українській гімназії, Лідія Тижук вступила на медичний факультет Ягелонівського університету у Кракові [18, арк. 1–

3]. Під час вакацій не полишала націоналістичної пропаганди в Рівненському повіті. Згідно характеристики, підготовленої комендантом постерунку Державної поліції в Корці, «з дня 5 жовтня 1930 року була і є членкинею ОУН», далі читаємо, що «з моральної точки зору має добру репутацію, а з політичної – сильно запідозрена в прихованій антидержавній діяльності» [18, арк. 28].

Остання, виявлена серед документів Державної поліції, інформація вказує на те, що Лідія Тижук на січень 1935 р. входила до складу рівненського підрозділу ОУН [25, s. 117].

Пластові ідеї на початку 20-х років ХХ століття ширилися в середовищі свідомої патріотично налаштованої розгалуженої родини Тижуків. Тому не дивно, що уже на перших етапах проявів пластової активності по Рівненському повіту, до когорти українських скаутів долучилася ще одна Тижуківна – Ольга.

Тижук Ольга народилася в Межирічах 26 червня 1908 року в православній сім'ї Єрофія та Анастасії (дівоче прізвище – Джусько), проживала з батьками по вулиці Богачевській. Рано зацікавилася пластовими ідеями. Коли наприкінці 1926 – на початку 1927 року в повітовому центрі постала «просвітня, економічна і товариська організація українського жіноцтва» Союз українок, Ольга приєдналася до союзниць [7, арк. 1–21]. Серед документів Держархіву Рівненської області зберігається список членкинь Союзу українок. З шістдесяти чотирьох учасниць Ольга внесена сорок восьмою. На цьому аркуші співробітники поліції відмітили галочками пластунок, серед них і Ольгу Тижук [6, арк. 9].

Пласт об'єднував ініціативну і талановиту молодь. Її творча активність проявлялася у закладанні і розвої гуртків за інтересами. О.Тижук приваблювало театральне мистецтво. Рівненський пластовий драматичний гурток співпрацював з Союзом українок. У спільних виставах були задіяні обидві сторони. Серед акторок-аматорок – Ольга Тижук, Ганна Язвінська, Віра Ковбаса, Ольга Пелех, Любов Романчук, Надія Саблій, Ганна Серга та інші. Вони виступали з постановками не тільки у Рівному, але й виїжджали у навколишні села і містечка [2, с. 92; 6, арк. 8]. Аматорський театр став одним з найдоступніших видів соціалізації, спілкування, культурного виживання в умовах полонізації та пацифікації; став популярним видом участі молоді у культурному мистецькому житті, національно-патріотичному та морально-психологічному вихованні.

У Пласті залишилася Ольга і в часи його переходу у підпілля [15, арк. 36–37]. Як учасниця нелегальної організації неодноразово зазнавала допитів і обшуків. Зберігся протокол обшуку від 14 листопада 1930 року. Операцію проводив постерунковий Володислав Вецковський. В помешканні Тижуків він був об 11.00. У ході розслідування доказів приналежності до Пласту виявлено не було. Дівчина визнала, що належала до спортивної секції, але надати більше інформації відмовилася [13, арк. 32, арк. 166]. Тоді ж був укладений і словесний портрет Ольги Тижук: «блондинка, малого зросту, очі сині, лице овальне, ніс довгий» [15, арк. 36–37].

Фігурує Ольга і в списках осіб, запідозрених у членстві в УВО та поширенні «Сурми» [19, арк. 2, арк. 5], а також у повному переліку членів УСРП у Межирічах Рівненського повіту [8, арк. 2].

Таким чином, у результаті аналізу ряду архівних документів, було відтворено окремі сторінки життєписів двох представниць знаної на Волині та за

її межами родини Тижуків. Як ми зазначали, ця сім'я дала українським скаутам, УВО, ОУН чимало патріотів-активістів. Укомплектовані матеріали стануть у нагоді науковцям, які займаються вивченням українських молодіжних рухів, Української військової організації, Організації українських націоналістів, Союзу українок, органів державної влади, поліції періоду міжвоєнних років. Наразі завершуються наукові розвідки стосовно решти представників родини Тижуків.

Джерела та література

1. Візитів Ю. Їх виховав Пласт: Яків Казимірський. *Пластовий шлях. Журнал пластової думки та інформації*. 2007. Ч. 2.
2. Візитів Ю. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період. Рівне : Волинські обереги, 2008.
3. Візитів Ю.М. Їх виховав Пласт: родина Гороховичів (20–30-ті роки ХХ століття). *Вісник Національного університету "Львівська політехніка": "Держава та армія"*. Львів, 2014. № 784.
4. Денисюк О. Тридцятиліття відродження Пласту в Україні відзначили на Рівненщині. *Пластовий шлях. Журнал пластової думки та інформації*. 2019. Ч. 1 (193).
5. Державний архів Волинської області (далі – Держархів Волинської області). Ф. 46. Оп. 9. Спр. 1321.
6. Державний архів Рівненської області (далі – Держархів Рівненської області). Ф. 3. Оп. 1. Спр. 2.
7. Держархів Рівненської області. Ф. 3. Оп. 1. Спр. 5.
8. Держархів Рівненської області. Ф. 27. Оп. 1. Спр. 126.
9. Держархів Рівненської області. Ф. 30. Оп. 18. Спр. 1429.
10. Держархів Рівненської області. Ф. 30. Оп. 18. Спр. 1430.
11. Держархів Рівненської області. Ф. 30. Оп. 18. Спр. 1590.
12. Держархів Рівненської області. Ф. 30. Оп. 18. Спр. 1752.
13. Держархів Рівненської області. Ф. 30. Оп. 18. Спр. 1753.
14. Держархів Рівненської області. Ф. 30. Оп. 18. Спр. 1754.
15. Держархів Рівненської області. Ф. 86. Оп. 2. Спр. 216.
16. Держархів Рівненської області. Ф. 86. Оп. 2. Спр. 248.
17. Держархів Рівненської області. Ф. 86. Оп. 2. Спр. 370.
18. Держархів Рівненської області. Ф. 86. Оп. 2. Спр. 519.
19. Держархів Рівненської області. Ф. 126. Оп. 1. Спр. 84.
20. Левчанівська Ірина. «Пласт» на Волині. *Луцька українська гімназія. Спогади / за ред. Л.Токарука*. Луцьк, 1998. С. 24–25.
21. Стратегія Пласту – НСОУ до 2030 року. *Пластовий шлях. Журнал пластової думки та інформації*. 2019. Ч. 1 (193).
22. Тижук Федір. Початки Пласту на Волині (Перша зустріч пластунів Волині і Галичини). *Літопис Волині*. Вінніпег, 1982. Ч. 13–14.
23. Центральний державний історичний архів України у Львові. Ф. 389. Оп. 1. Спр. 22.
24. <https://www.oetker.ru/ru-ru/history> (дата звернення: 12.11.2019).
25. Monografja O.U.N. na Wolyniu. Luck, Maj 1935.

References

1. Vizitiv Yu. Yikh vykhovav Plast: Yakiv Kazymirskiyi. Plastovyi shliakh. Zhurnal plastovoi dumky ta informatsii. 2007. Ch. 2.
2. Vizitiv Yu. Plastovyi rukh na Volyni v mizhvoiennyi period. Rivne : Volynski oberehy, 2008.
3. Vizitiv Yu.M. Yikh vykhovav Plast: rodyna Horokhovychiv (20-30-ti roky KhKh stolittia). Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika": "Derzhava ta armiia". Lviv, 2014. № 784.
4. Denysiuk O. Trydtsiatylittia vidrozhennia Plastu v Ukraini vidznachyly na Rivnenshchyni. Plastovyi shliakh. Zhurnal plastovoi dumky ta informatsii. 2019. Ch.1 (193).

5. Derzhavnyi arkhiv Volynskoi oblasti (dali – Derzharkhiv Volynskoi oblasti). F. 46. Op. 9. Spr. 1321.
6. Derzhavnyi arkhiv Rivnenskoï oblasti (dali – Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti). F. 3. Op. 1. Spr. 2.
7. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 3. Op. 1. Spr. 5.
8. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 27. Op. 1. Spr. 126.
9. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1429.
10. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1430.
11. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1590.
12. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1752.
13. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1753.
14. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 30. Op. 18. Spr. 1754.
15. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 86. Op. 2. Spr. 216.
16. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 86. Op. 2. Spr. 248.
17. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 86. Op. 2. Spr. 370.
18. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 86. Op. 2. Spr. 519.
19. Derzharkhiv Rivnenskoï oblasti. F. 126. Op. 1. Spr. 84.
20. Levchanivska Iryna. «Plast» na Volyni. Lutska ukraïnska himnaziia. Spohady / za red. L.Tokaruka. lutsk, 1998. S.24–25.
21. Stratehiia Plastu – NSOU do 2030 roku. Plastovyï shliakh. Zhurnal plastovoi dumky ta informatsii. 2019. Ch. 1 (193).
22. Tyzhuk Fedir. Pochatky Plastu na Volyni (Persha zustrich plastuniv Volyni i Halychyny). Litopys Volyni. Vinnipeh, 1982. Ch. 13–14.
23. Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi. F. 389. Op. 1. Spr. 22.
24. <https://www.oetker.ru/ru-ru/history> (12.11.2019).
25. Monografija O.U.N. na Wolyniu. Luck, Maj 1935.

УДК 271.2 (477.81)

**ДО ПРОБЛЕМИ ПРОСЛАВЛЕННЯ ІКОНИ БОЖОЇ МАТЕРІ
«ЗНАМЕННЯ» ЦЕРКВИ СВ.ВМЧ. ПАРАСКЕВИ П'ЯТНИЦІ СЕЛА ВІЛІЯ
ОСТРОЗЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Ольга Северова

Рівненський державний гуманітарний університет (Рівне, Україна)

e-mail: 54sever@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8771-1440>

Олександр Жук

Україна, 33023, м. Рівне, вул. С.Крушельницької 73/ 211

e-mail: ambrozio898989@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9849-5950>

Волинський регіон здавна відчував на собі покров Матері Божої. Діва Марія милостиво являє Свою любов до нашого краю уже не одне сторіччя, підтвердженням цьому є наявність волинських чудотворних ікон Богородиці.

Зібрані нами спільно з настоятелем церкви св.вмч. Параскеви П'ятниці села Вілія Острозького району Рівненської області протоієреєм Олександром Жуком архівні та інші матеріали по встановленню святкування на честь Вілійської ікони Божої Матері «Знамення» були передані в Комісію з канонізації святих УПЦ у 30 жовтня 2019 року розглянуті на її засіданні. Після вивчення Комісією матеріали були передані в Священний Синод Української Православної Церкви. б

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Мартинчук Світлана

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ
ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА У ВОЛИНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ 3

Ткаченко Галина

ЖІНОЧИЙ РУХ В ГАЛИЧИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ –
НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ 13

Марчук Олександр

ДІЯЛЬНІСТЬ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ УНР У РІВНОМУ
(КІНЕЦЬ БЕРЕЗНЯ – ПОЧАТОК ТРАВНЯ 1919 р.) 21

Яблонська Діана

МИХАЙЛО ВАСИЛЬОВИЧ КУРНЕВИЧ:
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА І ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОМУ ІНО 30

Ляскович Тетяна

ВІЙСЬКОВО-САНІТАРНІ ПОТЯГИ: ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ І
НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЗБРОЙНИМ СИЛАМ УНР У 1919 р. .. 39

Ляскович Роман

ВІЙСЬКОВІ МОБІЛІЗАЦІЇ НА ПРОСКУРІВЩИНІ
ВОСЕНИ 1920 р.: ОРГАНІЗАЦІЯ, ХІД, НАСЛІДКИ 47

Півоварчук Віталій, Харитон Інеса

МОТИВАЦІЯ ВСТУПУ ЖІНОК ДО ЛАВ ОУН ТА УПА 54

Доброчинська Валентина

ПОЧАТКОВЕ ШКІЛЬНИЦТВО В РЕЙХСКОМІСАРИАТІ «УКРАЇНА»
(1941–1944 рр.) (НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ РІВНОГО) 61

Михальчук Роман

НАЦИСТСЬКА ПРОПАГАНДА В М. РІВНЕ ПІД ЧАС
НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941–1944 рр.) 69

Ліннік Юрій

ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ МОБІЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ 79

РОЗДІЛ 2 ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ І МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

- Шамсутдинова-Лебедюк Тетяна, Шамсутдинов Баходир*
ТИМУР ТА ЗОЛОТА ОРДА 85
- Озимчук Олег, Дорощук Сергій*
ОСОБЛИВОСТІ АРХЕОЛОГІЧНОЇ ТИПОЛОГІЇ
РАНЬОСЕРЕДНЬОВІЧНИХ СКАНДИНАВСЬКИХ МЕЧІВ 93
- Плюта Наталія*
ФАШОДСЬКИЙ ІНЦИДЕНТ – КУЛЬМІНАЦІЯ
БРИТАНО-ФРАНЦУЗЬКОЇ БОРОТЬБИ ЗА КОЛОНІАЛЬНЕ
ПАНУВАННЯ В АФРИЦІ 102
- Клімчук Юрій*
ПАМ'ЯТНІ МІСЦЯ ПРО УКРАЇНЦІВ – УЧАСНИКІВ
ІТАЛІЙСЬКОГО РУХУ ОПОРУ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ:
ЗА ПІДСУМКАМИ СТУДІЙ ОСТАННЬОГО ЧАСУ 111

РОЗДІЛ 3 ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС

- Візитів Юлія*
ПЛАСТОВИЙ МАРТИРОЛОГ РОДИНИ ТИЖУКІВ
(МІЖВОЄННІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ) 122
- Сєєрова Ольга, Жук Олександр*
ДО ПРОБЛЕМИ ПРОСЛАВЛЕННЯ ІКОНИ БОЖОЇ МАТЕРІ «ЗНАМЕННЯ»
ЦЕРКВИ СВ.ВМЧ. ПАРАСКЕВИ П'ЯТНИЦІ СЕЛА ВІЛІЯ
ОСТРОЗЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 130

РОЗДІЛ 4 ПРОБЛЕМИ ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА ТА ІСТОРІОГРАФІЇ

- Жилюк Сергій, Шаправський Сергій*
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКОВНОЇ
ПРОБЛЕМАТИКИ ВОЛИНИ: МЕТОД І ПРАКТИКА 141
- Журавльова Світлана*
МІЖНАРОДНІ ТОРГОВЕЛЬНІ ТА ДИПЛОМАТИЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УРСР У
1921–1923 РОКАХ В СУЧАСНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ 147

Гуменюк Оксана
РАДЯНСЬКА ПОВСЯКДЕННІСТЬ З УКРАЇНСЬКОЮ ОЗНАКОЮ:
ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ 155

Санжаревський Олег, Зновяк Владислава
ВИСВІТЛЕННЯ ТЕМИ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ НА ПОРТАЛАХ
ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В 2018–2020 РОКАХ:
КОНТЕНТ-АНАЛІЗ НА ПРИКЛАДІ ДОНБАСУ 161

РОЗДІЛ 5

РЕЦЕНЗІЇ, АНОТАЦІЇ, ОГЛЯДИ

Амінов Бахтієр, Карпуніна Тетяна
СПЕЦИФІКА ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І
МЕТОДІВ У ВИКЛАДАННІ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН 169

Бондар Ірина
ВИВЧЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПИТАНЬ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ
ЗА ДОПОМОГОЮ КРЕАТИВНИХ ЗАВДАНЬ 175

ISSN 2519-1942

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії

Випуск 31

Книга 2

Відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей несуть автори опублікованих матеріалів та їх наукові керівники. Думки авторів статей з позицією редколегії можуть не співпадати.

Відповідальний за підготовку збірника до видання – **Валерій Шеретюк**

Комп'ютерна верстка – **Лариса Федорук**

Обкладинка – **Григорій Волохов**

Підписано до друку 1.12.2019 р. Папір офсетний.

Гарнітура «Times New Roman».

Наклад 300. Ум. друк. арк. 14,3.

Віддруковано засобами різнографічного друку

ПП Самборський І.О.

вул. Княгині Ольги, 8, м. Рівне, 33014

ISSN 2519-1942

Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Рівненський державний гуманітарний університет. Збірник наукових праць. Випуск 31. Книга 2. Рівне: РДГУ, 2019. 187 с.

УДК 94(477) + 94 (100)

А 43

ББК 63.3 (4Укр)

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019